

דף מט.

עין משפט א.ב.ג.

הור"מ סימן צד פ"א

א. אפי' אם נתחייב האדם היסת יכול בעל דינו לגלגל עליו כל תביעה שיש לו ^מ שאם היה מודה בה היה מתחייב ממון.

הגה: י"א דאם הגיעה השבועה לו ע"י היפוך ^ב שאמר לו השבע וטול, אין מגלגלין עליו תביעה אחרת בשבועה זו.

ב. שכיר שנשבע ונוטל אין מגלגלין עליו ^ב, ואפי' תבעו התובע והשכיר שתק ^ע, בי"ד אומרים לו שאין מגלגלין עליו כל שבועה. ובמקום שמגלגלין אף אם התובע לא תבעו גילגול, בי"ד מעצמן מגלגלין ^פ.

מ. שבועות מ"ח ע"ב, שמגלגלין גם בשבועה דרבנן, ורמב"ם פ"י משלוחין בהלכה ג' ופ"א מטוען הלכה י"ג.

ועיין בריטב"א בפ"ק דקידושין שהאריך בענין גלגול שבועה ומסקנתו דכל שבועה מגלגלין אפי' בשמא על שמא, והיינו כדעת הר"ן, חוץ משכיר ומי שנהפכה עליו, ש"ך ס"ק א'.

נ. כ"כ בתרומת הדשן סי' שכ"ז ובב"י. וטעמו דתקנתא לתקנתא לא עבדינן. והט"ז כתב שדין זה צ"ע, ועיין בש"ך ס"ק ב' שהסיק דיכול לגלגל גם בשבועת היפוך.

ס. מימרא דרב הונא שם מ"ט, והטעם שהקילו בשכיר, כיון שלשכר זה הוא נושא את נפשו, ונתבאר בסי' פ"ט, וכתב הסמ"ע בס"ק ד' דדוקא בשכיר אבל בכל נשבע ונוטל, מגלגלין. והט"ז כתב דהטעם שאין מגלגלין עליו בשכיר משום דמעיקר הדין פטור משבועה רק להפיס דעתו של בעה"ב תיקונה, וכ"כ רש"י ור"י ותמה על הסמ"ע שכתב טעם אחר.

ע. כך פירש הסמ"ע בס"ק ה' דברי השו"ע.

פ. כתב הסמ"ע בס"ק ו' שמגלגלין בשבועה חמורה גם בטענה שאינו חייב עליה אלא היסת, או שאינו חייב על הטענה בפני עצמה שבועה כלל, וע"י גילגול נשבע עליה בנק"ח. וכתב הר"י מינר הביאו בב"י דוקא שיודעים בי"ד שיש לתובע עליו שבועת גלגול, אבל בלי זה אסור לבי"ד לעשות עצמם כעורכי הדיינים, וראיה שבי"ד מגלגל מסוטה בפ"ק דקידושין כ"ז ע"ב, אע"פ שאין בעלה תובעה אלא מאיש זה, משיעיים אותה בי"ד גם מאיש אחר.

חור"מ סימן פט סעיף ו

ט. שכיר הבא לישיבה אין מחמירין עליו ואין מגלגלין עליו כלל ז, וכל הנשבעים אין מקילין עליהם ק חוץ מן השכיר שמקילין עליו, ופותחין לו תחילה ואומרים לו אל תצער עצמך השבע וטול.

חור"מ סימן רצא סעיף א

עין משפט ד.

א. שומר חנם נפטר בשבועה מגניבה ואבידה ר ואינו חייב לשלם אלא בפשיעה ש.

ז. שבועות מ"ט מרב הונא. וכתב הסמ"ע בס"ק כ"ב אפי' אם התובע מבקש לגלגל עליו והשכיר שותק ג"כ אין מגלגלין עליו דהקילו בשכיר. ועוד כתב דהרמב"ם והמחבר לימדונו בזה דאף שבעלמא הבי"ד מגלגלין מעצמן אף בלי תביעת התובע, בשכיר אין מגלגלין הבי"ד מעצמן על השכיר. ועוד שפותחין לו ואומרים לשכיר אל תצער עצמך אלא השבע וטול.

ק. שם בשבועות מרב חסדא. ועיין בב"י אם מת השכיר אם היורש נשבע, ובסי' ק"ח סעיף י"ד.

ר. ממשנה בב"מ צ"ג ע"א, ובדף צ"ד ע"ב בברייתא יליף לה מקראי. וכשחייבים הד' שומרין הם חייבים לשלם מעידית כמזיקין, כ"כ הרי"ף והרא"ש והוא בסי' שפ"ה ושפ"ח סעיף ב'.

ובחצי מלוה וחצי פקדון בעיסקא כשצריך לגבות ממנו גובה מחצית מעידית ומחצית מבינונית, כ"כ ברש"ל בפ"ק דב"ק, ש"ך ס"ק א'.

וכשמשלם אינו משלם אלא רק כפי ששוה בשעת פשיעה. ביאורים ס"ק א'.

ש. ואם נגנב או אבד מחמת פשיעתו בשמירתו ג"כ חייב. סמ"ע ס"ק ב'. והש"ך בס"ק ג' הוסיף דאם פשע בשמירתו אפי' נאנס חייב כמו בסעיף ו'.

ובפעמוני זהב הביא שבדין השומרים מצינו שאמר הפסוק "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור" וממה שכתוב "רעהו" נתמעט עכו"ם וכמו שאמרו בפ' המקבל בדף קי"א. וכ"כ הט"ז בריש סי' ש"א, ואם שומר לעכו"ם פטור אלא א"כ קבל בקנין בסודרו של הגוי להתחייב בשמירה שחייב, ודוקא בקנין ולא בדברים כיון שאיתמעטו משמירה לגמרי אפי' משבועה הילכך בקיבל אחריות צריך דוקא בקנין ולא בסודר של העדים דאין שליחות לעכו"ם ע"ש.

עין משפט ה.

ח"מ סימן שמ סעיף א

א. השואל מחבירו בהמה או כלים ונאנסו בידו כגון שמתה או נשבר הכלי או נשבה חייב ^ה.

הגה: ודוקא שקרא האונס מכח השואל, אבל מכח המשאיל פטור ^א.

וע"כ מי שיש לו משכון אצל גוי והשאילו לחבירו ^ב ליקח עליו עוד מעות ונשרף המשכון ^ג פטור השואל שהרי בלאו הכי היה נשרף מכח המשאיל.

ב. השואל שחייב באונסין ק"ו שחייב בגניבה ואבידה. אבל כל קילקול שיהיה בה מחמת מלאכה שלשם זה שאלה כגון הוכחשה מחמת המלאכה ואפי' מתה מחמת המלאכה פטור ^ד, ובלבד שלא שינה בה

ת. כמפורש בתורה שמות כ"ב, י"ג. ובמשנה פ"ז דמציעא דף צ"ג ע"א, ובשבועות מ"ט ע"א.

א. אבל אם אירע שלא מחמת השואל כגון השואל בית מחבירו ונשרף באונס, אינו חייב לשלמו, כ"כ בעיר שושן והשיג עליו הסמ"ע דלא דק דפטור משום דאין דין שומרים בקרקעות ובעבדים. והש"ך הוסיף דגם זה מכח השואל שהרי ברשותו הוא. ש"ך ס"ק א'.

ב. פירוש ועדיין הוא ממושכן אצל הגוי בשביל המשאיל.

ג. שביד הגוי, פטור השואל הגם שהוא שואל עליו והוא ג"כ ברשותו רק שנמצא ביד הגוי פטור, דמ"מ היה נשרף ביד הגוי מכח המשאיל שמושכן ג"כ אותו בידו.

ואין המשאיל יכול לטעון תן לי מה שנפטרת מחובך ע"י משכונני, דמן השמים רחמו על השואל, כ"כ במרדכי בפ' השואל בב"מ סי' שע"א שהוא מקור דין זה.

ועוד כתב טעם אחר לפטור שלא נקנה לשואל המשכון כיון שלא עשה בו שום מעשה בגוף המשכון. והביאו הסמ"ע בסי' ע"ב סעיף מ"ד. ש"ך ס"ק ב'.

ובביאורים ס"ק א' כתב דדוקא שהתנה עם השואל שתיכף כשיפרע המשאיל את חובו לגוי מחוייב השואל להוציא המשכון מיד הגוי, אבל אם נתן לו רשות לשעבדו גם אחרי שהמשאיל יחזיר לו חובו הוא, אז אם נשרף אחר שפרע המשאיל את חובו לגוי גם בבית הגוי השואל חייב בכולו, רק אם נשרף קודם שפרע המשאיל את חובו אינו חייב לשלם רק כפי ערך חובו, ע"ש.

ד. מרבא בב"מ צ"ו ע"ב, מטעם שאומר לו לאו להעמידה בכילה השאלתיה, ומכיון שלא שינה בה וברשות בעלים עשה בה מלאכה, והם הפסידו לעצמם שלא היה להם להשאיל פרה למלאכה שאינה יכולה לעמוד בה. סמ"ע ס"ק ג'.

לעשות דבר אחר חוץ מהמלאכה ששאלה בשבילה.

אם שינה למלאכה אחרת אפי' קלה יותר חייב^ה ואפי' שינה בה באותה מלאכה כגון שחרש בה ביום ובלילה שלא כדרך כל הארץ הוי שינוי וחייב בה.

עין משפט ו.

חור"מ פימן שג סעיף ב

ב. שומר שכר חייב בגניבה ואבידה^ו, וי"א דאפי' שמר כראוי^ז ונתן הכספים תחת הקרקע בעומק מאה אמה, או קפץ עליו חולי ולא יכול היה לשומרם, ואפי' הקיפו לדבר בחומה של ברזל ואילו היה שם ג"כ לא היה יכול להציל^ח, חייב^ט בגניבה ואבידה אלא א"כ היה שם^י ולא יכול היה להציל שאז נפטר.

ה. כ"כ ה"ה על הרמב"ם בריש הלכות שאלה ופקדון. אבל אם מתה קודם שיחרוש בה, או אחר שיחרוש בה, או שרכב עליה ומתה בשעת רכיבה הרי זה חייב.

ובסמ"ע כתב דבסי' ש"ח ובסי' שי"א מסקנת הרא"ש דמותר לשנות בהמה למלאכה אחרת שאינה כבידה יותר וכ"ש לקלה יותר, וע"כ פירש כאן לקלה יותר היינו, שעשה שינוי קל שאפשר לומר בגללו מתה ע"כ חייב. סמ"ע ס"ק ד'.

ו. ממשנה פ"ז דב"מ ובדף צ"ג ע"א.

ז. כך איתא בירושלמי שבועות פ"ח הלכה א' ותוס' בב"ק נ"ז ע"א ד"ה כגון, ורא"ש שם סי' ה', והטור. וטעמם דכל גניבה קרובה לאונס וע"כ אפי' באה ע"י אונס גדול, חוץ מאונס דלסטים מזויין שבזה פטרה אותו התורה שהרי היה שם ולא יכל להציל.

ח. ואע"ג דבסעיף י' ברועה שהניח עדרו אליבא דכו"ע אם גם כשהיה שם לא היה יכול להציל פטור, י"ל דשאני התם שישנו אונס דטריפת זאב עליה, משא"כ כאן דשם גניבה עליה, ע"כ בעינן שיהיה דוקא שם ולא יוכל היה להציל אז נפטר. סמ"ע ס"ק ג'.

ט. והש"ך בס"ק ד' כתב דהעיקר כהפוסקים דבגניבה באונס גמור פטור השומר שכר, וכן פסק מהרי"ל בפרק הכונס סי' י"א.

י. ובפעמוני זהב כתב שרבני פאס הגדולים הסכימו דאלה המקבלים סחורה למכור באחוזים בריוח שיש להם דין שומר שכר, ובלילות ושבחות ומועדים שמעמידים שם גוי לשמור ונגנב באותו עת השומר פטור, דאדעתא דכך נותנים הסחורה בידם ע"ש.

עין משפט ז.

ח"מ סימן שז סעיף א

א. השוכר מחבירו בהמה או כלים דינו כשומר שכר **ב** להתחייב בגניבה ואבידה ופטור מאונסין.

דף מט:

עין משפט ג.

ח"מ סימן שז סעיף א

עין בסעיף הקודם

ב. כר"י מבריתא במציעא פ' ע"ב. ואע"פ שנותן לו שכר פעולתו לבעלים, מ"מ בהנאתו שנהנה ממנה נעשה שומר שכר, ואם לא היה מעלה לו שכר היה מתחייב גם באונסין כשואל. סמ"ע ס"ק א'.